

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

описові, репродуктивні, ситуативні, композиційні вправи. Це можуть бути вправи, де дитина розповідає про щось, переказує подію, обговорює тему або складає розповідь на певну тему. Наприклад: «Що буває взимку?».

Комунікативні вправи спрямовані на розвиток комунікативних навичок дитини, де вона використовує мовлення для висловлення своїх думок, припущень або розуміння значення слів. Наприклад, у вправі "А що якщо б..." дитина висловлює можливі варіанти наслідків певної ситуації [1, с. 80-81].

Вид ігор як методу корекції становить гра-змагання. Використання цього виду ігор на логопедичних заняттях допомагає створити невимушену та мотивуючу атмосферу, в якій діти активно залучаються до роботи над мовленнєвими навичками. Наприклад, у грі "Загубилася буква" їм потрібно знайти правильну букву для завершення слова.

Таким чином, регулярне виконання вправ на логопедичних заняттях є важливим для розвитку мовлення, збагачення словника та формування лексичного компонента мовленнєвого спілкування.

Висновки. Загальне недорозвинення мовлення складне порушення, яке охоплює всі мовленнєві компоненти, зокрема лексичний. Використання ігрових методів у корекції мовленнєвих порушень у дітей з загальним недорозвитком мовлення є дієвим і ефективним.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. В. Моделі структур дидактичної гри та ігрових стосунків. Дошкільне виховання. 2015. № 4. С. 15–18.
2. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи. 2 -ге вид, доп. : навчальний посібник. К.: Видавничий Дім "Слово", 2012. 304 с.
3. Кондукова С. В. Особливості застосування гри в системі дошкільного сенсорного виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення / С. В. Кондукова, Н.В. Базима // Корекційна педагогіка. Вісник. Української асоціації корекційних педагогів. 2015. №1. С. 15-21.
4. Логопедія: підруч. / за ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
5. Мовленнєвий розвиток. Авторські дидактичні ігри для дітей різного віку/Дитячий садок №1 (745).. 2015р.
6. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // Молодий вчений. 2017. № 3 (43). С. 466–470.

Форостян О. І., Гріднева Т. Р.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В
ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОМУ ЦЕНТРІ

Постановка проблеми. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію, але в той же час створює відповідні умови для отримання якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта визнає, що всі діти можуть

повноцінно навчатися, а їх відмінні особливості гідні поваги та є джерелом навчального досвіду для усіх учасників навчально-виховного процесу. Інклюзивна освіта – це освітня технологія, яка передбачає навчання й виховання дітей з особливими потребами у звичайному навчально-виховному закладі, де створені відповідні умови для забезпечення максимальної ефективності навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивно-ресурсний центр проводить діяльність з урахуванням таких принципів, як повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей, дотримання найкращих інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав дитини, конфіденційність, доступність освітніх послуг з раннього віку, міжвідомча співпраця. Інклюзивно-ресурсний центр надає послуги дітям з особливими освітніми потребами, які проживають (навчаються) у відповідній об'єднаній територіальній громаді (районі), місті (районі міста), за умови подання відповідних документів. У разі відсутності інклюзивно-ресурсного центру у відповідній об'єднаній територіальній громаді (районі), місті (районі міста) за місцем проживання (навчання) дитини батьки (один з батьків) або законні представники мають право звернутися до найближчого інклюзивно-ресурсного центру. Комплексна оцінка проводиться фахівцями інклюзивно-ресурсного центру індивідуально за такими напрямками: оцінка фізичного розвитку дитини; оцінка мовленнєвого розвитку дитини; оцінка когнітивної сфери дитини; оцінка емоційно-вольової сфери дитини; оцінка освітньої діяльності дитини. Участь батьків (одного з батьків) або законних представників дитини у проведенні комплексної оцінки є обов'язковою. Метою проведення оцінки фізичного розвитку дитини є визначення рівня її загального розвитку, відповідності віковим нормам, розвитку дрібної моторики, способу пересування тощо. Оцінка мовленнєвого розвитку дитини проводиться з метою визначення рівня розвитку та використання вербальної/невербальної мови, наявності мовленнєвого порушення та його структури. Оцінка когнітивної сфери дитини проводиться з метою визначення рівня сформованості таких пізнавальних процесів, як сприйняття, пам'ять, мислення, уява, увага. Оцінка емоційно-вольової сфери дитини проводиться з метою виявлення її здатності до вольового зусилля, схильностей до проявів девіантної поведінки та її причин. Метою проведення оцінки освітньої діяльності дитини є визначення рівня сформованості знань, вмінь, навичок відповідно до освітньої програми або основних критеріїв формування вмінь та навичок дітей дошкільного віку. Узагальнення результатів комплексної оцінки здійснюється на засіданні фахівців інклюзивно-ресурсного центру, які її проводили, в якому мають право брати участь батьки (один з батьків) або законні представники дитини з особливими освітніми потребами. В ході цього засідання також формується висновок про комплексну оцінку дитини який комісія повинна надати батькам дитини, або її законних представникам.

Відповідно завданням роботи вчитель-логопед ІРЦ планує власну роботу на тиждень, місяць, рік. Зміст плану роботи залежить від сезону (так більша частина діагностичної роботи виконується у липні та серпні, тобто перед початком навчального року) та кількості дітей, які не відвідують навчальні заклади та за заявою батьків чи законного представника дитини отримують необхідні корекційно-розвиткові послуги на базі ІРЦ. Розглянемо порушення мови при дитячому церебральному паралічі. Частота порушень мови при ДЦП складає 80%. Особливості порушень мови і ступінь їх важкості залежать в першу чергу від локалізації і тяжкості ураження мозку. Разом з пошкодженням певних мозкових структур велике значення в механізмі мовних розладів у дітей з церебральним паралічем має вторинне недорозвинення або пізніше формування тих відділів кора головного мозку, яка найінтенсивніше розвивається вже після народження. Відставання в розвитку мови у дітей з церебральним паралічем зв'язане також і з обмеженням об'єму знань і уявлень про той, що оточує, недостатністю наочно-практичної діяльності і соціальних контактів [1].

Для правильної організації логопедичної роботи при ДЦП важливе значення має розуміння клінічної і патогенетичної спільності мовних і рухових порушень. Особливістю порушень моторики при ДЦП є збереження природжених примітивних рухових автоматизмів: позотонічних рефлексів. Їх вплив визначає специфіку розладів артикуляцій при дитячому церебральному паралічі.

Діти із порушенням зору відстають у формуванні мовленнєвих навичок, накопиченні мовних засобів і чітких рухів. Дітям зі значними порушеннями зору дуже складно розібратись в ознаках предметів. Предмет, який дитина бачить нечітко, не може бути точно зіставленим з його назвою. Тому у дітей із порушеннями зору зазвичай бідний запас слів (вони пізніше починають розмовляти), або вони запам'ятовують слова, нечітко уявляючи собі їхнє значення.

Логопедична робота з дітьми, в яких зір порушений, є специфічною, комплексною, різнобічною, тому слід враховувати й аналізувати не тільки стан усіх компонентів мовленнєвої діяльності, а й стан зору та особливості світогляду цих дітей. Розглянемо особливості логопедичної роботи при порушеннях слуху. Виражене і стійке зниження слуху не тільки ускладнює сприйняття мови, але і неминуче призводить до її порушення або недорозвинення. При цьому ступінь порушення (недорозвинення) мови у кожному конкретному випадку залежатиме від ступеня зниження слуху (чим важче ступінь зниження, тим гірше мова), часу виникнення порушення слуху, умов розвитку дитини (вживання спеціальних заходів по збереженню і розвитку мови забезпечує порівняно кращий її стан). Для дітей зі зниженим слухом типовим є недорозвинення всіх компонентів мови, яке безпосередньо пов'язане із слуховою недостатністю. Воно охоплює всі її сторони. Проте у слабчущих можуть спостерігатися і такі форми мовної патології, які безпосередньо не пов'язані із станом слухової функції: заїкання, порушення

темпу мови, ринолалія, оптична дисграфія і дислексія, дизартрія, механічна дислалія, порушення голосу, алалія, рання дитяча афазія. Слухова диференціація звуків мови дітям з порушеннями слуху дається важко. Порушення звуковимовлення і письма, що є у них, зазвичай відрізняються набагато більшою стійкістю, чим однотипні порушення у дітей з нормальним слухом. Це зобов'язує при усуненні сенсорних форм порушень звуковимовлення у слабкозуючих особливо велику увагу приділяти ретельному проведенню завершального етапу роботи по корекції дефектів звуковимовлення— диференціації змішуваних звуків [1, 3].

Специфіка порушень мови і їх корекція у розумово відсталих дітей визначаються особливостями вищої нервової діяльності і їх психічного розвитку. У розумово відсталих дітей наголошується недорозвинення вищих форм пізнавальної діяльності, конкретність і поверхневність мислення, сповільнений розвиток мови і її якісна своєрідність, порушення словесної регуляції поведінки, незрілість емоційно-вольової сфери. Порушення мови у розумово відсталих дітей носять системний характер. У них виявляються несформованими в тому або іншому ступені всі операції мовної діяльності: має місце слабкість мотивації, зниження потреби в мовному спілкуванні, грубо порушено програмування мовної діяльності, створення внутрішніх програм мовних дій, реалізацію мовної програми і контроль за мовою, звірення отриманого результату з попереднім задумом, його відповідність мотиву і меті мовної діяльності [2].

У дітей з розумовою відсталістю зустрічаються всі форми розладу мови, як і у нормальних дітей (дислалія, ринолалія, дизартрія, алалія, дислексія, дисграфія і ін.). Переважаючим в структурі системного мовного порушення є семантичний дефект. Порушення мови у розумово відсталих дітей характеризується стійкістю, вони насилу усуваються, зберігаючись аж до старших класів спеціальної школи.

Висновки. Особливістю логопедичної роботи по усуненню дефектів звуковимовлення є її індивідуалізація. Специфіка виявляється в плануванні. Теми фронтальних занять повинні бути вузькими, такими, що враховують поступове введення труднощів. Кожне завдання корекції повинне бути максимально розчленоване на прості завдання.

Список використаних джерел:

1. Андрусишина Л. До питання про диференційну діагностику в логопсихології. Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. 2013. № 4. С. 23–27.
2. Баль Н. М. Актуальні проблеми діагностики мовленнєвих порушень у дітей. Актуальні проблеми корекційної освіти (педагогічні науки). 2010. Вип. 1. С. 22–29.
3. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с. 243. Логопедія. Підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 376 с.